

Features of the State Policy of Combating Social Conflicts Based on the Development of Community Cooperation Using Network Management and Smart Specialization of Territories

UDC: 351.75:327.56:339.94

DOI: <https://doi.org/10.15421/152312>

Kvitka Sergiy

Dr.Sc., Full Prof., <https://orcid.org/0000-0003-3786-9589>, skvitka14790@gmail.com

Mazur Oleksandr

Ph.D., <https://orcid.org/0000-0002-7569-214X>, ukraine.mazur@gmail.com

Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine)

Abstract

Social progress occurs through crises – social, economic, ethnic, racial, confessional, etc. The cyclical processes of the transition of society to new civilizational levels are always accompanied by painful social conflicts for the population, the severity of which can be reduced by effective state policy. In general, it is a natural task of the state to reduce tension in society in order not to lead to revolutions and other destructive events that pose a danger not only to the population of the country, but also to the existence of the state itself. Russia's military aggression against Ukraine and the crisis caused by it have sharpened the need to understand possible factors of social conflicts, mechanisms for their prevention and methods of counteraction.

The article is aimed at defining the vectors of influence of the mechanisms of smart specialization of territories, network management and cooperation of communities on the State policy of foreseeing and programming the emergence of crises and conflicts in society.

The main aspects of introduction of smart specialization of territories, mechanisms of network management, advantages of cooperation of communities to ensure the State policy of counteraction to social conflicts are analyzed.

It is concluded that there are also new opportunities, forms, mechanisms for counteracting social conflicts, which introduce the course of the conflict in a controlled direction. Such opportunities are created by a combination in the state policy of network management of cooperation between communities and regions on the basis of smart specialization. The essence of this synergistic combination lies in the use of digital technologies (networks, platforms) in the process of decentralized digital governance by predictable social processes, programming of the future development of the country, region, community.

Keywords: social conflict, public policy, public administration, smart-specialization, network management, cooperation of communities

Особливості державної політики протидії соціальним конфліктам на основі розвитку співробітництва громад з використанням мережевого управління та смарт-спеціалізації територій

Квітка Сергій, Мазур Олександр

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)

Анотація

Суспільний прогрес відбувається через кризи – соціальні, економічні, етнічні, расові, конфесійні тощо. Циклічні процеси переходу суспільства на нові цивілізаційні рівні завжди супроводжується болісними для населення соціальними конфліктами, гостроту яких в змозі зменшити ефективна державна політика. Взагалі це природня справа держави зменшувати напругу у суспільстві щоб не доводити до революцій та інших деструктивних подій, які створюють небезпеку не тільки для населення країни, а й для існування самої держави. Військова Агресія РФ проти України і викликана нею кризова ситуація загострила необхідність розуміння можливих факторів виникнення соціальних конфліктів, механізмів їх запобігання та методів протидії.

Метою статті є визначення векторів впливу механізмів смарт-спеціалізації територій, мережевого управління та співробітництва громад на державну політику передбачення та програмування виникнення криз та конфліктів у суспільстві.

Проаналізовано основні аспекти впровадження смарт-спеціалізації територій, механізмів мережевого управління, переваг співробітництва громад для забезпечення державної політики протидії соціальним конфліктам.

Робиться висновок, що виникають й нові можливості, форми, механізми протидії соціальним конфліктам, які вводять течію конфлікту у кероване русло. Такі можливості створює поєднання у державній політиці мережевого управління співробітництвом громад та регіонів на основі смарт-спеціалізації. Суть такого синергетичного поєднання полягає у використанні цифрових технологій (мереж, платформ) в процесі децентралізованого цифрового врядування (digital governance) передбачуваними соціальними процесами, програмуванням майбутнього розвитку країни, регіону, громади.

Ключові слова: соціальний конфлікт, державна політика, публічне управління, смарт-спеціалізація, мережеве управління, співробітництво громад

Стаття надійшла / Article arrived: 01.03.2023

Схвалено до друку / Accepted: 31.03.2023

Вступ

Суспільний прогрес відбувається через кризи – соціальні, економічні, етнічні, расові, конфесійні тощо. Циклічні процеси переходу суспільства на нові цивілізаційні рівні завжди супроводжується болісними для населення соціальними конфліктами, гостроту яких в змозі зменшити ефективна державна політика. Взагалі це природня справа держави зменшувати напругу у суспільстві щоб не доводити до революцій та інших деструктивних подій, які створюють небезпеку не тільки для населення країни, а й для існування самої держави. Військова Агресія РФ проти України і викликана нею кризова ситуація загострила необхідність розуміння можливих факторів виникнення соціальних конфліктів, механізмів їх запобігання та методів протидії.

Втім слід враховувати й інший важливий фактор, що впливає на виникнення, рух та розв'язання соціальних конфліктів. Це є цифрова трансформація, як глобальний тренд розвитку людства. Вона охопила всі суспільні сфери та всі країни. В деяких випадках вона сама стає причиною виникнення конфліктних ситуацій подолання яких теж лежить у сфері цифрового розвитку.

Виходячи з цього, вважаємо актуальними наукові розвідки, в рамках науки публічного управління, з питань розробки моделей запобігання виникненню конфліктних ситуацій у суспільстві з використанням новітніх інструментів та механізмів державної політики. Такими на наш погляд виступають – розвиток співробітництва громад з використанням мережевого управління та смарт-спеціалізації територій.

Метою статті є визначення векторів впливу механізмів смарт-спеціалізації територій, мережевого управління та співробітництва громад на державну політику передбачення та програмування виникнення криз та конфліктів у суспільстві.

Гіпотеза полягає в тому, що синергетичний ефект від поєднання цих трьох механізмів суспільного розвитку у державній політиці створить умови для успішного повоєнного розвитку країни та підвищення ефективності державного управління у протидії соціальним конфліктам.

Аналіз попередніх публікацій.

Дослідженню синергетичного ефекту від використання у державній політиці протидії соціальним конфліктам декількох механізмів забезпечення стабільності та співробітництва між громадами, як важливих складових забезпечення сталого розвитку територій та громад, а саме, мережевого управління та смарт-

спеціалізації територій, в українській науковій літературі присвячено не багато статей.

Частіше всього автори розглядають окремі складові цієї теми. З останніх публікацій можна виділити роботу Т. Маматової, І. Чикаренко, Є. Бородіна (2023) яка присвячена аналізу структури цифрових платформ Smart Specialisation Platform (S3P) та ESPON, а також можливостей, які ними пропонуються для регіонів і громад ЄС. Автори звертають увагу на завдання підготовки висококваліфікованих та вмотивованих фахівців з розвиненими навичками смарт-спеціалізації, здатних розробляти та впроваджувати регіональні стратегії смарт-спеціалізації та стратегій розвитку територіальних громад на основі вивчення провідного досвіду та кращих ЄС із використанням потенціалу платформ S3P.

О. Бобровський (2020) відзначив, що системні трансформаційні зміни, які відбуваються в Україні, потребують застосування ефективних методів, технологій, інформаційно-технологічних й організаційних засобів управлінської діяльності. Цьому може сприяти технологізація владної діяльності за рахунок сучасного інформаційно-аналітичного інструментарію і технологій забезпечення якості і швидкості рішень, що ухвалюються. Автором було розглянуто засоби смарт-технологій та їх особливості. Доведено, що створення смарт-технологічних платформ, буде сприяти розвитку публічного управління в територіальних громадах, практичній результативності і дієвості впливу на керовані системи.

У статті М. Сороки (2019) здійснено огляд витоків підходу смарт-спеціалізації у стратегічному плануванні на регіональному та місцевому рівнях. Визначено, що розумна спеціалізація повинна бути розроблена на основі низки ключових елементів, які мають бути чітко відображені в документах S3P. Авторка проаналізувала концепцію смарт-спеціалізації, яка передбачає взаємозв'язок між наукою, освітою і економікою, хоча у контексті регіонального розвитку скоріше можна говорити про відносини між бізнесом, наукою і громадською сферою. Також нею виокремлено приклади пріоритетів у стратегіях смарт-спеціалізації деяких регіонів Європи.

Що стосується мережевого управління, то це в першу чергу вимагає філософського осмислення самого явища мережевої спільноти. Н. Бурмага (2016) запропонувала розглядати її як новий вид соціальної організації, що обґрунтовується специфікою функціонування суспільства в умовах постмодерну. Авторка звернула увагу на те, що в процесі виникнення, розвитку і поширенні мережевих спільнот основоположна роль належить сучасним комунікаціям, а саме

– їх об'єднання в стійку і взаємопов'язану сукупність мереж, зокрема мережевих спільнот.

С. Вонсович (2021) підійшов до аналізу мережевого управління з боку теорії політичних еліт. Ним обґрунтовано що концентрований характер впливу неформальних комунікацій на прийняття державних рішень визначає діяльність мережевих коаліцій правлячого класу. При цьому відбувається трансформація процесу прийняття рішень, уповільнюються політичні ефекти представництва елітою громадянських інтересів, оскільки на меті - монополізація управління і контроль над суспільством в якому мережі, активно конвертуючи різні форми капіталу в політичний тиск, стають інвесторами політичного капіталу і таким чином визначають політичний порядок денний.

В. Овсяник (2019) напряму пов'язав мережеві спільноти та мережеве управління з кризовим управлінням в умовах надзвичайних ситуацій. Адаптуючи запропоновану Б. Макконнеллом і Дж. Хуба типологію «4ф-політично активних користувачів», він приділив особливу увагу «функціонерам», що вносять конструктивний внесок в попередження і подолання наслідків кризових ситуацій. Потреба зниження ризиків в кризових ситуаціях вимагає застосування відповідних мережевих цифрових організаційно-управлінських соціальних технологій. Традиційні методи жорсткого раціонально-логічного управління все частіше демонструють свою обмеженість, в той же час нові можливості соціальних мереж підвищують роль мережевих практик у сфері державного управління.

Зазначимо, що ресурсний потенціал мережевого управління повно розкрився в діях громадських соціальних мереж під час кризових ситуацій у різних країнах і особливо в Україні під час російсько-української війни. Такі мережі дозволяють створити майданчики для взаємодії влади і громадянського суспільства в умовах конфліктів та, навіть, екзистенційної загрози існуванню держави, розвинути нові управлінські технології, спрямовані на попередження соціальних конфліктів та криз.

Щодо конфліктів у суспільстві автором здійснювались розвідки реалізації державної політики цифрового розвитку щодо боротьби з етнічними конфліктами (Квітка, 2023а) та визначення впливу цифровізації на державне управління у сфері протидії міжнародним конфліктам (Квітка, 2023б). Серед українських дослідників, які вивчають етнічну проблематику в сфері публічного управління запобігання або розв'язання міжетнічних конфліктів можна виділити роботи Г. Луцишин (2014; 2015), Г. Макарова (2022).

Результати дослідження

Три компоненти, які пропонується покласти в основу державної політики протидії соціальним конфліктам – смарт-спеціалізація, мережеве управління та співробітництво громад – потребують окремого визначення у розрізі завдань даного дослідження.

Смарт-спеціалізація територій

У звіті OECD «Innovation-driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialisation» (2013) смарт-спеціалізація розуміється як промислова та інноваційна структура для регіональних економік, яка має на меті проілюструвати, як державна політика, рамкові умови можуть впливати на економічну, наукову та технологічну спеціалізацію регіону і, як наслідок, на його продуктивність, конкурентоспроможність та шлях економічного зростання.

Наразі завдання розвитку державного управління диктують вимоги до пошуку нової моделі регіонального управління та сталого розвитку, заснованої на комплексному впровадженні цифрових технологій в усі сфери функціонування економіки та суспільства. Разом з тим, можна відзначити, що акцент в українській практиці поступово посилюється і зміщується з технократичного підходу в бік європейського коеволюційного механізму, заснованого на «смарт-спеціалізації», наскрізних цифрових технологіях і розвитку людського капіталу.

Слід підкреслити, що поряд з принципами «смарт-спеціалізації» та впровадженням наскрізних цифрових технологій на всіх рівнях економіки та управління, якість людського капіталу, соціально-економічні ефекти набуття та використання нових цифрових компетентностей відіграють вирішальну роль у формуванні «розумного регіону». Цифрові навички та компетенції як мешканців, так і громадськості є критично важливими для розвитку повноцінної цифрової екосистеми Службовців. У зв'язку з цим низкою міжнародних та вітчизняних нормативних документів рекомендовано розвивати цифровий попит, формувати навички та компетенції у населення у сфері ефективного використання цифрових платформ і систем, підвищення якості людського капіталу та креативного інноваційного середовища. Найбільш повна оцінка цифровізації людського капіталу представлена в рейтингах цифрового розвитку, переважно на міжнародному рівні (Networked Readiness Index, 2020; The Digital Economy and Society Index, 2020).

Серед багатьох переваг «смарт-спеціалізації», важливих для наших досліджень, є: інноваційність; державна

підтримка; міжрегіональне співробітництво; взаємодія держава-бізнес-наука, інвестиції для розвитку високотехнологічних і наукомістких галузей спеціалізації. Стратегія «художньої спеціалізації» базується на взаємодії держави, бізнес-спільноти та громадянського суспільства в реалізації інноваційних проєктів цифрової економіки та міжнародному співробітництві у розвитку цифрових технологій. Таким чином, стратегії «смарт-спеціалізації» тісно пов'язані з мережевими управліннями.

Мережеве управління

Вперше концепція мережевої структури стосовно державної політики та управління була використана в 1978 році Х'ю Хекло в роботі «Проблемні мережі і структура виконавчої влади», яка описує мережеві взаємодії між державними установами, законодавчими комітетами і групами інтересів. Згодом мережева конфігурація політичного менеджменту стала предметом аналізу стосовно різних сфер, галузей і функцій управлінської діяльності в публічному просторі. Загальні характеристики мережевого політичного управління включають основні параметри політичних мереж (Koliba et al., 2011, 331-334).

Тут суб'єктів, залучених до мережевого політичного управління, можна охарактеризувати ставленням до соціальних груп, громадського сектору, позиціонуванням у центрі чи на периферії, за напрямком підзвітності та відповідальності. При цьому встановлені мережеві зв'язки будуть включати в себе обмін різного роду ресурсами, можуть бути сильними і слабкими, формальними і неформальними, заснованими на певному типі адміністративної влади і типі підзвітності. Широта мереж охоплює різноманітні політичні інструменти, її операційні функції, виклики та галузі. При цьому конфігурація мережі може бути різною - від внутрішньодержавних відносин до державно-приватного партнерства. Система зв'язку мережі зможе мати різну ступінь відкритості, а її динаміка буде орієнтуватися на вхідні параметри системи або на результат. Велике значення мають види зворотного зв'язку, режими підзвітності та управління оцінкою якості. Враховуючи процес цифрової трансформації суспільства, необхідно додати до мережевого політичного менеджменту функції, які б враховували цифрові комунікації, соціальні мережі та нові технології політичної участі (пряма демократія, експертні оцінки, блоги, краудсорсинг тощо).

Концепція мережевого політичного управління також включає звичайні характеристики мереж. На думку К. Прована і П. Кініса, будь-які цілеспрямовані мережі повинні

мати управління, що забезпечує залучення учасників до колективних і взаємно підтримуваних дій, виявляє конфлікти і ефективно розподіляє ресурси. Акцент на управління в мережах рідко ставився в минулому, а управління мережею не розглядалося як основне. У цьому сенсі «хоча всі мережі припускають комплекс взаємодій між учасниками, але вивчення управління в них стосується використання інститутів і структур влади і співробітництва для розподілу ресурсів, координації та контролю спільних дій в мережі в цілому» (Provan, & Kenis, 2007, стор. 231).

В умовах виникнення соціальних конфліктів значно зростає значення самоорганізації, управління через спільноти, активізація відносин між суспільством і державою. І тут відбуваються істотні зміни у функціях держави. Образно кажучи, в кризових ситуаціях вона повинна не стільки «гребти» про себе, скільки «бути капітаном». Координаційна функція держави набуває вирішальної ролі, а «залучення до публічності» стає новою мобілізацією для бізнесу та громадянського суспільства. Як показує активізація громадянських виступів під час війни в Україні, соціальна відповідальність для бізнес-структур та громадських об'єднань, використання ними механізмів управління мережею стають абсолютно зрозумілими. Важливу роль у цьому процесі відіграють нові можливості для розвитку співпраці між громадами, які виникли під час децентралізації.

Тож, ефективне та результативне мережеве державне управління може здійснюватися тоді, коли воно залучає бізнес та громадянське суспільство до виконання державних справ та координує взаємодію в рамках мережевого політичного управління. У цьому сенсі мережеве політичне управління можна розуміти як елемент або підсистему будь-якої мережевої структури, яка координує дії та бере участь в ефективному розподілі ресурсів. Але ці зауваження також важливі для нас при визначенні такої мережі політичного управління, яка стосується державної політики та управління. Вони тут ще більш значущі, тому що більшість політичних мереж у сфері державної політики та управління є мережами управління, спрямовані на координацію та розподіл ресурсів для прийняття та реалізації державних рішень. Таку мережу державного управління можна визначити як стійку складну структуру взаємодій усіх зацікавлених сторін певної галузі державної політики або сформовану для вирішення конкретної політичної проблеми, координуючи свою діяльність всередині політичних інститутів на основі довіри, взаємної залежності, обміну ресурсами та легітимності силових дій.

Формально політичні рішення приймаються органами державної влади в рамках делегованих їм повноважень, але сам факт прийняття рішень передбачає наявність мережевого обговорення, згоди та підтримки. У зв'язку з цим центральним питанням управління мережею є роль держави та державних інститутів. Володіючи великими матеріальними, організаційними та силовими ресурсами, держава виконує дві важливі речі в мережевому політичному управлінні Функції: підтримання стабільності взаємодій і залучення в *publicity*. Підтримка стійкості взаємодій означає збереження об'єднання людей, їх груп та інтересів в суспільстві або в певній сфері державної політики. Залучення в публічність є важливою функцією держави, орієнтованої на об'єднання людей і їх груп для вирішення їх проблем і прийняття справедливих рішень, яке спрямоване проти захоплення публічної сфери якоюсь однією групою приватних інтересів.

Потреба в мережевому політичному управлінні виникає переважно тоді, коли існують складні проблеми, такі як соціальні конфлікти, і існує висока ймовірність невизначеності в їх вирішенні. Тоді формування мережевих структур в державному управлінні має деякі спільні підстави (Klijn, 2010, p. 306-309; Klijn, & Edelenbos 2012, стор. 630):

- при наявності складних політичних проблем, які не можуть бути вирішені одним дійовою особою, потрібні колективні дії багатьох учасників;

- невизначеність і ризик є суттєвими для такого управління мережею;

- існує відносно висока взаємозалежність між акторами;

- існує складна структура взаємодії, адже кожен учасник автономний і має своє уявлення про проблему, її рішення і свої інтереси;

- складність взаємодій виникає на ґрунті конфлікту цінностей, якими керуються учасники мережі;

- інноваційне рішення, яке, як правило, характеризує мережеве політичне управління, виникає на основі довіри;

- взаємодія в мережевому політичному управлінні є довгостроковою і динамічною.

Тип управління в мережах відноситься до ступеня рівності учасників мережі з точки зору координації та спільного використання ресурсів. Тут ми можемо використовувати найбільш поширену типологію Кіта Прована та Патріка Кініса, які визначили три типи управління інтранетами: (1) мережі самоорганізації, (2) мережі провідної організації та (3) адміністративні мережі управління (Provan, & Kenis 2007, стор. 234-236).

Таким чином, можна відзначити, що система сучасного державного управління, відповідаючи на виклики глобального світу, стає все більш складною і мобільною. Перехід від простого адміністрування та ієрархії до ринкових механізмів координації, а потім і до мережевого політичного управління, свідчить про пошук керованості не через спрощення і просте виконання рішень, а через включення в цей процес більш широкого кола суб'єктів, умов і ресурсів. Політичні мережі вирішують проблему керованості шляхом підвищення легітимності, відповідальності та чутливості на основі феномену платформи, повне значення якої ще належить осмислити.

Управління соціальними конфліктами в умовах цифрової трансформації полягає не в пристосовуванні різних моделей прийняття рішень до ієрархічних структур держави, а, скоріше, у створенні функціональних систем управління навколо конкретних питань, спираючись на здатність різних учасників мобілізувати свої компетенції та ресурси для ефективного вирішення проблем, що призводять до конфлікту.

Мережі широко визнані як науковцями, так і практиками як важлива форма багаторівневого управління. Переваги координації мережі як у державному, так і в приватному секторах є значними, включаючи покращення навчання, більш ефективне використання ресурсів, збільшення можливостей для планування та вирішення складних проблем, підвищення конкурентоспроможності та покращення послуг для клієнтів та споживачів. Розуміння функціонування мереж є важливим, оскільки тільки тоді ми зможемо краще зрозуміти, чому мережі створюють певні результати, незалежно від того, чи є мережі похідними процесами знизу вгору або є результатом стратегічних рішень, прийнятих учасниками мережі чи державними чиновниками (Щербак, 2018).

Таким чином, відзначимо, що мережеве управління являє собою сучасний підхід до розуміння публічного управління як системи, побудованої на переході від ієрархічного управління до управління за допомогою переговорів, узгодженні інтересів, кооперації державних, суспільних, приватних, змішаних структур, покликаних задовольняти суспільні інтереси та вирішувати суспільні завдання. Таким чином воно є одним з ключових елементів державної політики протидії соціальним конфліктам.

В цьому плані, концепція мережевого управління природньо поєднується з механізмами смарт-спеціалізації регіонів і

територій. Обидва вектори розвитку публічного управління спрямовані на задоволення потреб громад, налагодження ефективної комунікації між громадянами та органам державної влади. І знову ж таки, як і у випадку з смарт-спеціалізацією, це обумовлює потребу у підготовці фахівців відповідної кваліфікації – публічних управлінців, які матимуть змогу використовувати модель мережевого управління для розвитку співробітництва громад, в тому числі, і в умовах соціальних криз та конфліктів.

Співробітництво громад.

За 10 років реалізації децентралізаційної реформи в Україні вже склалось стійке уявлення про необхідність співробітництва громад. Механізм такої міжмуніципальної консолідації передбачений Законом «Про співробітництво територіальних громад» (2014).

Відповідно до цього закону співробітництво територіальних громад – це відносини між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах у визначених законом формах з метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень. Співробітництво громад може здійснюватися виключно в межах повноважень, закріплених в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» у сферах:

- соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку;
- бюджету, фінансів і цін;
- управління комунальною власністю;
- житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку;
- будівництва; освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту;
- регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища;
- соціального захисту населення;
- забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян тощо.

Таким чином, цими законами визначено низку форм і сфер співробітництва громад, які загалом можуть забезпечувати як смарт-спеціалізацію так і мережеве управління.

Соціальні конфлікти.

Зазвичай основною причиною появи і існування соціальних конфліктів вважають розбіжність соціальних та індивідуальних інтересів індивідів, соціальних спільнот та інститутів. Існують і різноманітні класифікації

соціальних конфліктів. За формами прояву виділяють соціально-економічні, етнічні, міжнаціональні, політичні, ідеологічні, релігійні, сімейні, військові, юридичні, побутові. За принципом доцільності-недоцільності – неминучі, необхідні, вимушені, функціонально невимушені.

З цієї точки зору соціальний конфлікт можна розглядати як певну стадію розвитку суперечностей у відносинах між людьми, соціальними групами, суспільства в цілому, яка характеризується зіткненням протилежно спрямованих інтересів, цілей, позицій суб'єктів взаємодії. Конфлікти можуть бути прихованими або явними, але в їх основі завжди лежить відсутність згоди між двома або більше сторонами. Тобто причина соціальних конфліктів у самому визначенні – це протиставлення індивідів чи груп, які мають соціально значущі цілі. До таких причин можна віднести: соціальну нерівність, егоїстичність людей, розбіжність цінностей індивідів у суспільстві, релігійні відмінності, недосконалість людської психіки, нерівність у доходах та інші. Соціальний конфлікт є результатом (наслідком) певних причин, приводів, умов, які відіграють різну роль у виникненні.

Дійсно, конфлікт - це зіткнення протилежних цілей, позицій, суб'єктів взаємодії. Але ж, при цьому конфлікт є важливим аспектом взаємодії людей в суспільстві, своєрідною осередком соціального буття. Це форма відносин між потенційними або фактичними суб'єктами соціальної дії, мотивація яких обумовлена протилежними цінностями і нормами, інтересами і потребами. Істотним аспектом соціального конфлікту є те, що ці суб'єкти діють в середині якоїсь ширшої системи зв'язків, яка модифікується (зміцнюється або руйнується) під впливом конфлікту. Якщо інтереси розходяться і протилежні, то їх протиставлення виявляється в масі дуже різних оцінок і вони самі знайдуть для себе «поле зіткнення», при цьому ступінь раціональності висунутих претензій буде досить умовною і обмеженою.

Цікава на наш погляд думка про соціальні конфлікти викладена у посібнику Інституту соціальної і політичної психології. Автори відзначають, що уявлення про конфлікт як сутичку, що, незалежно від програшу або виграшу, завдає обом сторонам збитків, і далі управляє діями людей та намагається пояснити нерозумне та часто негуманне застосування засобів приборкання людей як учасників конфліктних інцидентів. Натомість конфлікт, як ланка природного процесу, вимагає поінформованості про нього як про

етап еволюційного розвитку, де важливо бути терплячим до його проявів у часі та просторі, уміти зчитувати його сигнали як народження чогось ще незвіданого. Що ж до процесів урегулювання конфлікту, то було б неправильно порівнювати їх із докладанням зусиль, щоб «підняти» щось дуже важке. Натомість практика показує, що переміщення важких предметів не завжди потребує застосування сили, а радше знань про поворотний важіль, для запуску якого в роботу може бути достатньо і сили маленької дитини. За таких умов саме знання динаміки соціальних процесів може стати тим важелем, який робить процес соціальних змін природним та усвідомлено регульованим. (Петренко, et al, 2020).

Дійсно, кризи і соціальні конфлікти, поза межами емоційної оцінки події, що відбувається, можна розглядати як неминучий фактор вирішення проблем і протиріччя, які виникають не раптово а навпаки мають свої давні причини та історію.

Висновки.

Існують численні концепції та дослідження щодо вирішення, поведіння і навіть запобігання соціальним конфліктам. Безумовно це важлива робота, особливо з огляду на те що у 21 столітті, в умовах цифрової трансформації «всього», кількість конфліктів

(міжетнічних, міжнаціональних, міжнародних, внутрішньодержавних тощо) постійно зростає, постійно з'являються і нові причини конфліктів. Бажання запобігти або «загасити» вогонь конфлікту розпалює його ще більше.

Разом з тим виникають й нові можливості, форми, механізми протидії соціальним конфліктам, які вводять течію конфлікту у кероване русло. Такі можливості на наш погляд створює поєднання у державній політиці мережевого управління співробітництвом громад та регіонів на основі смарт-спеціалізації. Суть такого синергетичного поєднання полягає у використанні цифрових технологій (мереж, платформ) в процесі децентралізованого цифрового врядування (digital governance) передбачуваними соціальними процесами, програмуванням майбутнього розвитку країни, регіону, громади. Публічне управління з використанням цифрових технологій, насамперед штучного інтелекту та баз даних, створює перспективу адміністрування (керування) соціальними конфліктами як передбачуваними процесами циклічного характеру, що послідовно виникають у суспільствах протягом всього їхнього існування. Ця ж історія показує, що недолуга державна політика у деяких країнах може значно загострювати соціальні негаразди аж до революцій та війн.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Бобровський, О. (2020). Смарт-технологізація публічного управління як рушійна сила його розвитку. *Аспекти публічного управління*, 8(1 SI), 15-17. <https://doi.org/10.15421/152030>
- Бурмага, Н. (2016). Мережеві спільноти як нова форма соціальної організації в умовах постмодерну. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 19(4), 63-68. <https://doi.org/10.15421/1716079>
- Вонсович, С. (2021). Теоретичні домінанти дискурсу владних еліт. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 24(10), 25-33. <https://doi.org/10.15421/172197>
- Квітка, С., & Карпенко, О. (2022). Вплив цифровізації на державне управління у сфері протидії міжнаціональним конфліктам. *Аспекти публічного управління*, 10(5), 62-68. <https://doi.org/10.15421/152236>
- Квітка, С., & Рибченко, А. (2022). Реалізація державної політики цифрового розвитку щодо боротьби з етнічними конфліктами. *Аспекти публічного управління*, 10(6), 5-13. <https://doi.org/10.15421/152237>
- Луцишин, Г. І. (2014). Роль національних меншин в євроінтеграційному процесі України. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 17(12), 66-71. Відновлено з <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/772>
- Луцишин, Г. І. (2015). Роль етнічного чинника у виникненні міждержавних прикордонних конфліктів. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 18(10), 6-10. <https://doi.org/10.15421/1715188>
- Макаров, Г. (2022). Етнічний чинник реформування адміністративно-територіального устрою: досвід європейських демократичних держав. *Аспекти публічного управління*, 10(5), 54-61. <https://doi.org/10.15421/152235>
- Маматова, Т., Чикаренко, І., & Бородін, Є. (2022). Цифрові платформи Smart Specialisation Platform та Espon: структура та можливості для регіонів і громад ЄС. *Аспекти публічного управління*, 10(6), 37-45. <https://doi.org/10.15421/152242>
- Овсяник, В. (2019). Мережеві спільноти в умовах надзвичайних ситуацій. *Аспекти публічного управління*, 7(6-7), 5-11. <https://doi.org/10.15421/151930>
- Петренко, І. В. (ред.), Бевз, Г. М., Гусев, А. І., Давидов, В. І., Бевз, Г. М., Івачевська, О. В., Малєєва, Н. С., & Цукур, О. Г. (2020). *Соціальний конфлікт: інноваційні комунікативні технології врегулювання: практичний посібник*. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, Київ.
- Про співробітництво територіальних громад. № 1508-VII. (2014, Червень 17). *Закон України*. Відомості Верховної від Ради (ВВР), 2014, № 34, ст.1167. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
- Сорока, М. (2019). Смарт-спеціалізація у стратегічному плануванні на регіональному та місцевому рівнях: витоки підходу та перспективи для України. *Аспекти публічного управління*, 7(8), 20-29. <https://doi.org/10.15421/151938>

- Щербак, В. О. (2018). Мережеве управління, як складова багаторівневого врядування *International Academy Journal Web of Scholar*, 9(27), 19-21.
- Innovation-driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialisation*. (2013). Retrieved from <https://www.oecd.org/innovation/inno/smart-specialisation.pdf>
- Klijn, E.-H. (2010). *Trust in Governance Networks: Looking for Conditions for Innovative Solutions and Outcomes. The New Public Governance? Emerging perspective on the theory and practice of public governance (ed. by St. Osborn)*. London; New York: Routledge. P. 303-321.
- Klijn, E.H., & Edelenbos, J. (2012). The Influence of Democratic Legitimacy on Outcomes in Governance Networks. *Administration & Society*, 45(6), 627-650.
- Koliba, Ch., Meek, J., & Zia, A. (2011). *Governance Networks in Public Administration and Public Policy*. Roca Raton; London; New York: CRC Press.
- Networked Readiness Index*. (2020). Retrieved from <https://www.uneca.org/sites/default/files/COVID-19/Leveraging-Digital-Transformation-post-COVID-19-era/NRI%202020%20Final%20Report%20October2020%20%281%29.pdf>
- Provan, K., & Kenis, P. (2007). Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 229- 252.
- The Digital Economy and Society Index*. (2020). Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-economy-and-society-index-desi-2020>

REFERENCES

- Bobrovskiy, O. (2020). Smart technology of public administration as a driving force of its development. *Public Administration Aspects*, 8(1 SI), 15-17. <https://doi.org/10.15421/152030>
- Burmaha, N. V. (2016). Network communities as a new form of social organization in conditions of postmodern. *Scientific and Theoretical Almanac Grani*, 19(4), 63-68. <https://doi.org/10.15421/1716079>
- Hroshev, S. V. (2018). Upravlinnia smart-spetsializatsiieiu fermerskykh hospodarstv yak stratehichnyi napriam pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia zemelnykh resursiv [Management of farms smart specialization as the strategic line for increasing efficiency of land resources using]. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, 3 (2), 217-225.
- Innovation-driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialisation*. (2013). Retrieved from <https://www.oecd.org/innovation/inno/smart-specialisation.pdf>
- Klijn, E. H. (2010). *Trust in Governance Networks: Looking for Conditions for Innovative Solutions and Outcomes. The New Public Governance? Emerging perspective on the theory and practice of public governance (ed. by St. Osborn)*. London; New York: Routledge. P. 303-321.
- Klijn, E. H., & Edelenbos, J. (2012). The Influence of Democratic Legitimacy on Outcomes in Governance Networks. *Administration & Society*, 45(6), 627-650.
- Koliba Ch., Meek J., & Zia A. (2011). *Governance Networks in Public Administration and Public Policy*. Roca Raton; London; New York: CRC Press.
- Kvitka, S., & Karpenko, O. (2022). The Impact of Digitalization on Public Administration in the Field of Combating Interethnic Conflicts. *Public Administration Aspects*, 10(5), 62-68. <https://doi.org/10.15421/152236>
- Kvitka, S., & Rybchenko, A. (2022). Implementation of the Public Policy of Digital Development to Combat Ethnic Conflicts. *Public Administration Aspects*, 10(6), 5-13. <https://doi.org/10.15421/152237>
- Lutsyshyn, H. I. (2014). Role of national minorities in the european integration process of Ukraine. *Grani*, 17(12), 66-71. Retrieved from <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/772>
- Lutsyshyn, H. I. (2015). Role of the ethnic factor in the occurrence of inter-country border conflicts. *Grani*, 18(10), 6-10. <https://doi.org/10.15421/1715188>
- Makarov, H. (2022). The Ethnic Factor in Reforming the Administrative-Territorial System: the Experience of European Democratic States. *Public Administration Aspects*, 10(5), 54-61. <https://doi.org/10.15421/15223>
- Mamatova, T., Chykarenko, I., & Borodin, Y. (2022). Digital Smart Specialisation Platform & Espon Platform: Structure and Opportunities for EU Regions and Communities. *Public Administration Aspects*, 10(6), 37-45. <https://doi.org/10.15421/152242>
- Networked Readiness Index*. (2020). Retrieved from <https://www.uneca.org/sites/default/files/COVID-19/Leveraging-Digital-Transformation-post-COVID-19-era/NRI%202020%20Final%20Report%20October2020%20%281%29.pdf>
- On cooperation of territorial communities. No 1508-VII. (2014, June 17). *Law of Ukraine*. Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR), 2014, No. 34, p.1167. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
- Ovsianyk, V. (2019). Emergency Networking Communities. *Public Administration Aspects*, 7(6-7), 5-11. <https://doi.org/10.15421/151930>
- Petrenko, I. V. (ed.), Bevz, G. M., Gusev, A. I., Davydov, V. I., Bevz, G. M., Ivachevskaya, O. A., Maleeva, N. S., & Tsukur, O. D. (2020). *Social conflict: innovative communication technologies of settlement: a practical guide*. National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Institute of Social and Political Psychology, Kyiv.
- Provan, K., & Kenis P. (2007). Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 229-252.
- Shcherbak, V. O. (2018). Network Management as a Component of Multilevel Governance. *International Academy Journal Web of Scholar*, 9(27), 19-21.
- Smart Specialisation Platform – Europa EU*. Retrieved from: <http://s3.platform.jrc.ec.europa.eu/>
- Soroka, M. (2019). Smart specialization in strategic planning regional and lokal levels: the sources of the approach and the prospects for Ukraine. *Public Administration Aspects*, 7(8), 20-29. <https://doi.org/10.15421/151938>
- The Digital Economy and Society Index*. (2020). Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-economy-and-society-index-desi-2020>
- Vonsovych, S. (2021). Theoretical Dominants of Power Elite Discourse. *Grani*, 24(10), 25-33. <https://doi.org/10.15421/172197>